# GENERALINIO ADVOKATO NIILO JÄÄSKINEN NUOMONĖ, pateikta 2010 m. rugsėjo 22 d.[1]

## I — Įžanga

1. Šioje byloje dėl prejudicinio sprendimo priėmimo Teisingumo Teismo prašoma priimti sprendimą dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000[2] (OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), taip pat vadinamo „Briuselio II a reglamentas“, išaiškinimo.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant trijų vaikų tėvo J. McB. *Supreme Court* (*Irlande*) (Airijos Aukščiausiasis teismas) pareikštą ieškinį[3] dėl 2010 m. balandžio 28 d. *High Court (Irlande)* (Airijos Aukštasis teismas) sprendimo atmesti jo prašymą priimti sprendimą ar kitą patvirtinimą, kad motinos L. E. 2009 m. liepos mėnesį įvykdytas šių vaikų išvežimas į Jungtinę Karalystę buvo neteisėtas Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkto prasme ir kad vaikų tėvas išvežimo dieną turėjo jų globos teises. J. McB. ir L. E. niekada nebuvo ir nėra susituokę. Nėra priimto teismo sprendimo, kuriuo jam būtų suteiktos jų bendrų vaikų globos teisės Reglamento Nr. 2201/2003 prasme.

3. Šis klausimas Airijos teismams pateiktas dėl to, kad Anglijos teismas, į kurį tėvas kreipėsi dėl vaikų grąžinimo [*High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Royaume-Uni)*] (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teisingumo Teismas, šeimos bylų skyrius), pagal 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų[4] 15 straipsnį pareikalavo, kad jis gautų vaikų nuolatinės gyvenamosios vietos valdžios institucijų, t. y. Airijos, sprendimą, jog išvežimas buvo neteisėtas.

4. Pagal Airijos teisę biologiniam vaikų tėvui globos teisės automatiškai nesuteikiamos, tačiau jis tokias teises gali įgyti teismo sprendimu. Vien dėl fakto, kad nesusituokę tėvai gyveno kartu ir kad tėvas aktyviai dalyvavo

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — OL L 338, p. 1.

3 — J. McB. teisinis atstovas per posėdį patikslino, kad J. McB. nurodytas kaip tėvas tik pirmojo, bet ne kitų dviejų J. McB. ir L. E. vaikų, gimimo liudijime. Tačiau man atrodo, kad abi šalys neginčija trijų vaikų tėvystės.

4 — Toliau – „1980 m. Hagos konvencija“.

auklėjant vaiką, kaip nagrinėjamu atveju, tokios teisės jam nesuteikiamos. Prejudiciniu klausimu siekiama išsiaiškinti, ar pagal Reglamentą Nr. 2201/2003, jį aiškinant pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos[5] 7 straipsnį, draudžiama Airijos teisėje numatyti, kad globos teisės biologiniam tėvui suteikiamos tik gavus tokį sprendimą.

2. Valdžios pareigūnai neturi teisės kištis į naudojimąsi šia teise, išskyrus įstatymo numatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventojų sveikatai ar dorovei arba kitų žmonių teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

## II — Teisinis pagrindas

### A — *Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija*

5. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK)[6] 8 straipsnyje nustatyta:

„Teisė į privatų ir šeimos gyvenimą

„1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo asmeninis ir jo šeimos gyvenimas, buto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.

### B — *1980 m. Hagos konvencija*

6. 1980 m. Hagos konvencijos 1 straipsnyje nustatyta:

„Šios Konvencijos tikslai yra:

a) užtikrinti, kad neteisėtai į bet kurią Susitariančiąją Valstybę išvežti ar jose laikomi vaikai būtų greitai grąžinti;

b) garantuoti, kad vienos Susitariančiosios Valstybės teisės aktų nustatytos globos teisės ir teisė matytis su vaiku būtų gerbiamos ir kitose Susitariančiosiose Valstybėse.“

5 — 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje paskelbta Chartija (OL C 364, p. 1) buvo iš dalies pakeista ir jai suteikta privalomoji teisinė galia priėmus Lisabonos sutartį (OL C 303, 2007, p. 1), toliau – Chartija.

6 — Pasirašyta Romoje 1950 m. lapkričio 4 dieną.

7. 1980 m. Hagos konvencijos 3 straipsnyje nustatyta:

„Vaiko išvežimas ar laikymas [negrąžinimas] laikomas neteisėtu, jei:

a) pažeidžiamos globos teisės, suteiktos asmeniui, institucijai ar kitai organizacijai atskirai ar kartu, pagal valstybės, kurioje vaikas nuolat gyveno prieš pat jį išvežant ar laikant, įstatymus; ir

b) jei išvežimo ar laikymo [negrąžinimo] metu tomis teisėmis buvo kartu ar atskirai naudojamasi arba būtų buvę naudojamasi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar laikomas.

Globos teisės, nurodytos a punkte, gali būti suteiktos pagal įstatymą arba teismo ar administracinės institucijos sprendimu, arba pagal susitarimą, turintį teisinę galią pagal tos valstybės įstatymus.“

8. 1980 m. Hagos konvencijos 4 straipsnyje nustatyta:

„Ši Konvencija taikoma kiekvienam vaikui, kuris nuolat gyveno Susitariančiojoje Valstybėje prieš pat pažeidžiant jo globos teises ar teisę su juo matytis. Konvencija nebetaikoma, kai vaikui sukanka 16 metų.“

9. 1980 m. Hagos konvencijos 5 straipsnyje nustatyta:

„Šioje Konvencijoje:

a) „globos teisės“ apima teisę rūpintis vaiku, visų pirma teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą;

b) „teisė matytis su vaiku“ apima teisę ribotam laikui išvežti vaiką į kitą vietą, kuri nėra jo nuolatinė gyvenamoji vieta.“

10. Šios konvencijos III skyrius susijęs su vaiko grąžinimu ir jo 8 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta:

„Bet kuris asmuo, įstaiga ar kita organizacija, teigianti, kad vaikas yra išvežtas ar laikomas pažeidžiant globos teises, gali kreiptis į vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos centrinę įstaigą arba į bet kurios kitos Susitariančiosios Valstybės centrinę įstaigą dėl pagalbos užtikrinti vaiko grąžinimą.“

11. Šios konvencijos 15 straipsnyje numatyta:

„Prieš nurodydama grąžinti vaiką Susitariančiosios Valstybės teismo ar administracinė institucija gali pareikalauti, kad pareiškėjas iš vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės institucijų gautų sprendimą ar kitą patvirtinimą, kad išvežimas ar laikymas [negrąžinimas] buvo neteisėtas pagal Konvencijos 3 straipsnį, jei toje valstybėje tokį nutarimą ar sprendimą galima gauti. Susitariančiųjų Valstybių centrinės įstaigos kiek galėdamos padeda pareiškėjui gauti tokį sprendimą ar patvirtinimą."

C — *Sutartys*

12. ESS 6 straipsnyje nustatyta:

„1. Sąjunga pripažįsta 2000 m. gruodžio 7 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, patikslintoje 2007 m. gruodžio 12 d. Strasbūre, išdėstytas teises, laisves ir principus; Chartija turi tokią pat teisinę galią kaip ir Sutartys.

Chartijos nuostatos niekaip neišplečia Sutartyse apibrėžtos Sąjungos kompetencijos.

Chartijoje nustatytos teisės, laisvės ir principai aiškinami laikantis Chartijos VII antraštinėje dalyje pateiktų bendrųjų nuostatų, reglamentuojančių jos aiškinimą ir taikymą, taip pat tinkamai atsižvelgiant į Chartijoje nurodytus paaiškinimus, kuriuose pateikti tų nuostatų šaltiniai.

<...>

3. Pagrindinės teisės, kurias garantuoja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, sudaro Sąjungos teisės bendruosius principus."

13. SESV 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Sąjunga dalijasi kompetencija su valstybėmis narėmis, kai Sutartys jai suteikia kompetenciją, nesusijusią su 3 ir 6 straipsniuose nurodytomis sritimis.

2. Pasidalijamajai Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai priskiriamos šios pagrindinės sritys:

<...>

j) laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė.“

14. SESV 81 straipsnyje nustatyta:

„1. Sąjunga tarpvalstybinio pobūdžio bylose plėtoja teisminį bendradarbiavimą, kuris grindžiamas teisminių ir neteisminių sprendimų tarpusavio pripažinimo principu. Šis bendradarbiavimas gali apimti valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų suderinimo priemonių patvirtinimą.

2. Taikant 1 dalį, Europos Parlamentas ir Taryba, spręsdami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, patvirtina priemones, ypač kai jos būtinos vidaus rinkos tinkamam veikimui, kuriomis siekiama užtikrinti:

a) teisminių ir neteisminių sprendimų tarpusavio pripažinimą ir vykdymą valstybėse narėse;

<...>

c) valstybėse narėse teisės ir jurisdikcijos kolizijai taikomų teisės normų suderinamumą;

<...>

e) veiksmingą teisę į teisingumą.“

15. Protokolo (Nr.º 30) dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos taikymo Lenkijai ir Jungtinei Karalystei 1 straipsnyje nurodyta:

„1. Chartija neišplečia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ar jokio kito Lenkijos arba Jungtinės Karalystės teismo galimybių nustatyti, kad Lenkijos arba Jungtinės Karalystės įstatymai ar kiti teisės aktai, praktika ar veiksmai yra nesuderinami su pagrindinėmis teisėmis, laisvėmis ir principais, kuriuos ji iš naujo patvirtina.

2. Visų pirma ir siekiant išvengti abejonių, jokios Chartijos IV antraštinės dalies nuostatos nesukuria nagrinėjimo teisme teisių, taikomų Lenkijai ar Jungtinei Karalystei, išskyrus atvejus, kai Lenkija ar Jungtinė Karalystė numatė tokias teises savo nacionalinėje teisėje.“

D — *Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija*

16. Chartijos 7 straipsnyje numatyta:

„Kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas.“

17. Chartijos 24 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Kiekvienas vaikas turi teisę reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.“

18. Chartijos VII antraštinėje dalyje išdėstytos jos aiškinimo ir taikymo bendrosios nuostatos. 51 straipsnyje „Taikymo sritis“ numatyta:

„1. Šios Chartijos nuostatos skirtos Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams, tinkamai atsižvelgiant į subsidiarumo principą, bei valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę. Todėl jie turi gerbti teises, laikytis principų ir juos taikyti pagal turimus atitinkamus įgaliojimus, nepažeisdami Sąjungos įgaliojimų, suteiktų jai Sutartimis, ribų.

2. Ši Chartija neišplečia Sąjungos teisės taikymo srities už Sąjungos įgaliojimų ribų, nenustato Sąjungai naujų įgaliojimų ar užduočių ir nepakeičia Sutartyse nustatytųjų.“

E — *Reglamentas Nr. 2201/2003*

19. Reglamento Nr. 2201/2003 5 konstatuojamojoje dalyje skelbiama:

„Siekiant užtikrinti lygybę visiems vaikams, šis reglamentas taikomas visiems sprendimas [sprendimams] dėl tėvų pareigų, įskaitant vaiko apsaugos priemones, neatsižvelgiant į ryšį su santuokos byla.“

20. Šio reglamento 17 konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„Vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais, vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant ir šiuo tikslu turėtų ir toliau būti taikoma 1980 m. spalio 25 d. Hagos

konvencija, papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis. Valstybės narės, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas, teismai turėtų galėti pasipriešinti jo grąžinimui konkrečiais tinkamai pateisinamais atvejais. Tačiau toks sprendimas galėtų būti pakeičiamas paskesniu vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo valstybės narės teismo sprendimu. Jei tas sprendimas numatytų vaiko grąžinimą, grąžinimas turėtų įvykti be jokios specialios procedūros, reikalaujamos tam sprendimui pripažinti ir vykdyti valstybėje narėje, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas."

21. Iš Reglamento Nr. 2201/2003 30 konstatuojamosios dalies matyti, kad Airija bei Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė pranešė apie savo norą dalyvauti priimant ir taikant šį reglamentą.

22. Reglamento Nr. 2201/2003 33 konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„Šis reglamentas pripažįsta Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos principus ir jų laikosi. Visų pirma juo siekiama užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnyje."

23. Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnyje nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su:

<...>

b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu.

2. Šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos bylos konkrečiai gali būti susijusios su:

a) globos teisėmis ir bendravimo teisėmis;"

<...>"

24. Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 7, 9 ir 11 punktuose pateikiamos šios apibrėžtys:

„Šiame reglamente:

<...>

7) „tėvų pareigos“ – visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu. [Jos apima, be kita ko, globos teises ir bendravimo teises];

<...>

9) „globos teisės“ apima teises ir pareigas, susijusias su vaiko priežiūra, ypač teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą;

<...>

11) „neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas“ – tai vaiko išvežimas ar negrąžinimas tais atvejais, kai:

a) tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo, [teisę];

ir

b) jei išvežimo ar negrąžinimo metu globos teisėmis buvo faktiškai naudojamasi drauge ar jų su niekuo nesidalijant arba jomis taip būtų naudojamasi išvežimui ar negrąžinimui. Laikoma, kad globa yra įgyvendinama kartu, kai pagal teismo sprendimą ar įstatymų nustatyta tvarka vienas tėvų teisių turėtojas negali spręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos be kito tėvų pareigų turėtojo sutikimo.“

25. Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje „Jurisdikcija vaikų grobimo atvejais“ nustatyta:

„Vaiką neteisėtai išvežus ar negrąžinus, valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje ir:

a) išvežimui ar negrąžinimui tylėjimu pritaria kiekvienas globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija;

arba

b) vaikas toje kitoje valstybėje narėje pragyvena bent vienerius metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, ir vaikas susigyvena su nauja aplinka, ir įvykdoma bent viena iš sąlygų:

i) per vienerius metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, valstybės narės, kurioje vaikas buvo išvežtas ar yra laikomas, kompetentingoms valdžios institucijoms nebuvo pateiktas prašymas jį grąžinti;

ii) globos teisių turėtojo prašymas grąžinti buvo atsiimtas ir per i papunktyje nustatytą laikotarpį nebuvo pateiktas naujas prašymas;

iii) byla valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teisme buvo užbaigta pagal 11 straipsnio 7 dalį;

iv) valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai priėmė sprendimą dėl globos, nereikalaujantį vaiką grąžinti.“

26. Šio reglamento 11 straipsnyje „Vaiko grąžinimas“ nustatyta:

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą priimti sprendimą

remiantis [1980 m. Hagos konvencija] sugrąžinti neteisėtai išvežtą ar kitoje nei jis nuolat gyveno valstybėje narėje laikomą vaiką, taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

<...>

3. Teismas, kuriam pateikiamas pareiškimas dėl vaiko grąžinimo pagal šio straipsnio 1 dalį, skubiai išnagrinėja tą pareiškimą taikydamas skubiausias procedūras, kurias leidžia nacionalinė teisė.

Nepažeisdamas pirmos pastraipos, teismas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo pareiškimo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to daryti, priima sprendimą.

<...>“

27. Reglamento Nr.º 2201/2003 60 ir 62 straipsniuose nustatyta:

„60 straipsnis

Sąsaja su tam tikromis daugiašalėmis konvencijomis

Santykiuose tarp valstybių narių šis reglamentas pakeičia toliau išvardytas konvencijas tiek, kiek jos susijusios su bylomis, kurioms taikomas šis reglamentas:

<...>

e) [1980 m. Hagos konvenciją] dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų.

<...>

62 straipsnis

Galiojimo apimtis

1. Byloms, kurioms netaikomas šis reglamentas, ir toliau galioja 59 straipsnio 1 dalyje, 60 ir 61 straipsniuose nurodyti susitarimai ir konvencijos.

2. 60 straipsnyje minėtos konvencijos, ypač 1980 m. Hagos konvencija, ir toliau galioja tarp valstybių narių, kurios yra jų šalys, atsižvelgiant į 60 straipsnį."

F — *Nacionalinė teisė*

28. Pagal 1964 m. Nepilnamečių priežiūros akto (*Guardianship of Infants Act 1964*) 6 A straipsnį[7], „kai tėvas ir motina nėra susituokę, tėvo prašymu teismas nutartimi gali jį pripažinti nepilnametį prižiūrinčiu asmeniu". Be to, 1964 m. akto 11 straipsnio 4 dalyje[8] nustatyta:

„Nepilnamečio, kurio tėvas ir motina nėra susituokę, atveju teisė pagal šį straipsnį pateikti prašymą pripažinti tėvo ar motinos nepilnamečio globos ir bendravimo teises turi tėvas, kuris nėra nepilnametį prižiūrintis asmuo, o šiame straipsnyje daromos nuorodos į nepilnamečio tėvą ar vieną iš tėvų taikomos ir jam."

29. 1991 m. Vaikų grobimo ir nutarčių pripažinti globą vykdymo akto (toliau – 1991 m. aktas)[9] 15 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kompetentingas teismas gali konstatuoti, jog vaikų išvežimas iš Airijos yra neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio prasme išvežimo į valstybę narę ar laikymo valstybėje narėje atvejais, arba neteisėtas 1980 m. Hagos konvencijos 3 straipsnio prasme.

**III — Pagrindinės bylos aplinkybės ir prejudicinis klausimas**

30. Vaikų, kurių globa yra šio ginčo dalykas, motina yra Didžiosios Britanijos pilietė. Tėvas yra Airijos pilietis. Jie niekada nebuvo susituokę, tačiau kartu gyveno Anglijoje, Australijoje, Šiaurės Airijoje, o nuo 2008 m. lapkričio mėnesio – Airijoje. Pagrindines faktines ir procesines bylos aplinkybes galima išdėstyti apibendrinančioje lentelėje.

7 — Įtrauktas 1987 m. Akto dėl vaikų padėties (*Status of Children Act 1987*) 12 straipsniu.

8 — Iš dalies pakeistas 1987 m. akto 13 straipsniu.

9 — *Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act, No. 6/1991*).

| Data | Airija | Jungtinė Karalystė |
|---|---|---|
| 2000 m. | | Gimė pirmas vaikas (Anglija). |
| 2002 m. | | Gimė antras vaikas (Anglija). |
| 2007 m. | | Gimė trečias vaikas (Šiaurės Airija). |
| 2008 m. lapkričio mėn. | Šalys apsigyveno Airijoje | |
| 2009 m. liepos 11 d. | Motina išvežė vaikus į moterų prieglaudą | |
| 2009 m. liepos 25 d. | | Motina išvežė vaikus į Jungtinę Karalystę. |
| 2009 m. lapkričio 2 d. | | Tėvas *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* pateikė ieškinį, kuriuo šio teismo paprašė priimti nutartį dėl vaikų grąžinimo į Airiją pagal Jungtinės Karalystės teisės aktus, kuriais įgyvendinama 1980 m. Hagos konvencija ir Reglamentas Nr. 2201/2003. |
| 2009 m. lapkričio 20 d. | | Remdamasis 1980 m. Hagos konvencijos 15 straipsniu Anglijos teismas pareikalavo, kad tėvas iš *High Court* (Airija) gautų sprendimą ar kitą patvirtinimą, jog vaikų išvežimas iš Airijos buvo neteisėtas šios konvencijos 3 straipsnio prasme. |

| Data | Airija | Jungtinė Karalystė |
|---|---|---|
| 2009 m. gruodžio 22 d. | Tėvas *High Court* (Airija) pradėjo procedūrą, kuria siekė, kad būtų pripažinta, jog pagal Airijos teisės aktus, kuriais įgyvendinama 1980 m. Hagos konvencija ir jos 15 straipsnis, vaikų išvežimas iš Airijos 2009 m. liepos mėn. buvo neteisėtas tiek šios konvencijos 3 straipsnio, tiek Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio prasme.<br>Tame pačiame ieškinyje tėvas prašė *High Court* (Airija) priimti nutartis dėl vaikų priežiūros ir globos jam suteikimo. Airijos teismai dar nepriėmė sprendimo dėl šių dviejų klausimų. | |
| 2010 m. balandžio 28 d. | *High Court* (Airija) nusprendė, kad ieškovas pagrindinėje byloje vaikų išvežimo iš Airijos metu neturėjo jokių jų globos teisių, todėl šis išvežimas nebuvo neteisėtas šios konvencijos ar šio reglamento prasme. | |
| | Tėvas *Supreme Court* apskundė šį sprendimą apeliacine tvarka. | |
| 2010 m. liepos 30 d. | *Supreme Court* pateikė prejudicinį klausimą. | |

31. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Supreme Court* nurodo, kad 2009 m. liepos 25 d. tėvas neturėjo jokių savo vaikų globos teisių 1980 m. Hagos konvencijos nuostatų prasme. Tačiau jis pažymi, kad „globos teisių“ sąvoka, į kurią reikia atsižvelgti nagrinėjant prašymus grąžinti vaikus iš vienos valstybės narės į kitą remiantis šia konvencija, šiuo metu įtvirtinta Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 9 punkte.

## IV — Nuomonė

32. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nemano, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas arba Chartijos 7 straipsnį turi būti laikoma, jog biologinis vaiko tėvas turi tokio vaiko globos teises sprendžiant, ar vaiko išvežimas yra neteisėtas, jeigu nėra tokias teises suteikiančios teismo nutarties. Tačiau šis teismas pažymi, kad šių Sąjungos teisės nuostatų aiškinimas priklauso Teisingumo Teismo jurisdikcijai.

### A — *Dėl priimtinumo*

33. *Supreme Court* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal Reglamentą [Nr. 2201/2003], aiškinamą atsižvelgiant į [Chartijos] 7 straipsnį ar kitaip, valstybei narei draudžiama savo teisės aktuose numatyti, kad vaiko tėvas, nesusituokęs su jo motina, turi gauti kompetentingo teismo nutartį, kuria jam pripažįstama tokio vaiko globa, kad jis būtų laikomas turinčiu „globos teises“, dėl ko vaiko išvežimas iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos šalies taptų neteisėtas, kaip tai numatyta šio reglamento 2 straipsnio 11 punkte?“

34. Europos Komisija teigė, kad prejudicinis klausimas gali būti nepriimtinas. Vokietijos Federacinė Respublika taip pat pareiškė, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į prejudicinį klausimą. Vokietijos vyriausybės nuomone, iš tiesų prašoma išaiškinti ne Reglamentą Nr. 2201/2003, bet 1980 m. Hagos konvenciją. Taigi iškelti klausimai susiję su šios konvencijos santykiu su šiuo reglamentu.

35. Komisija pažymi, kad remiantis 1991 m. akto 15 straipsniu Airijos teismuose buvo pateiktas ieškinys pagal 1980 m. Hagos konvencijos 15 straipsnį, kuriuo buvo prašyta pripažinti, jog ieškovo pagrindinėje byloje vaikų išvežimas iš Airijos buvo neteisėtas šios konvencijos 3 straipsnio ir Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio prasme.

36. Komisijai kyla abejonių dėl to, ar prejudicinis klausimas iš tiesų susijęs su Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkto, ar veikiau su 1980 m. Hagos konvencijos 1 ir 3 straipsnio išaiškinimu. Pastaruoju atveju Teisingumo Teismas neturėtų jurisdikcijos atsakyti į jam pateiktą klausimą, nes Europos Sąjunga nėra šios konvencijos šalis, nors visos valstybės narės yra susitariančiosios šalys.

37. Komisijos teigimu, siauras aiškinimas pagrindžiamas faktu, kad tuo metu, kai buvo kreiptasi į Airijos teismus, Reglamentas Nr. 2201/2003 dar nebuvo taikomas.

38. Pirmiausia reikia priminti, kad *Supreme Court* nagrinėjamas ginčas iš esmės akivaizdžiai susijęs su Reglamento Nr. 2201/2003 ir Chartijos, o ne su 1980 m. Hagos konvencijos taikymu. Tai, kad Jungtinėje Karalystėje nagrinėjama byla susijusi su šios konvencijos taikymu, neturi jokios reikšmės. Taigi pateiktas klausimas susijęs su Sąjungos teise; jis nėra hipotetinis ir yra reikšmingas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

39. Antra, primenu, kad pati 1980 m. Hagos konvencija nepriklauso Sąjungos teisės sistemai ir todėl Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos ją aiškinti[10].

40. Tačiau pagal Sutarties nuostatas Sąjunga turi kompetenciją priimti teisės aktus klausimais, susijusiais su jurisdikcija ir su tėvų pareigomis susijusių teismo sprendimų pripažinimu bei vykdymu[11]. Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnyje būtent numatyta, kad šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu, taigi apimama 1980 m. Hagos konvencijos taikymo sritis. Teisės aktų leidėjas Reglamento Nr. 2201/2003 60 ir 62 straipsniuose pakartotinai apibrėžė šios konvencijos galiojimą nurodydamas, kad ji taikoma santykiuose tarp valstybių narių klausimais, kuriems netaikomas šis reglamentas. Iš tiesų Reglamentas Nr. 2201/2003 turi viršenybę 1980 m. Hagos konvencijos atžvilgiu tiek, kiek ši konvencija susijusi su šio reglamento reglamentuojamais klausimais, tačiau 1980 m. Hagos konvencija toliau galioja klausimais, kurie šiuo

10 — Valstybės narės yra šios konvencijos susitariančiosios šalys, tačiau Sąjunga – ne. Kiek tai susiję su naujausia teismo praktikos santrauka, žr. 2010 m. gegužės 4 d. Sprendimą *TNT Express Nederland* (C-533/08, Rink. p. I-4107, 58–61 punktai).

11 — Nurodyta, kad Reglamento Nr. 2201/2003 teisinis pagrindas yra EB 61 straipsnio c punktas [kuriame daroma nuoroda į EB 65 straipsnį] ir EB 67 straipsnio 1 dalis; įsigaliojus Lisabonos sutarčiai žr. SESV 81 straipsnį.

reglamentu nereglamentuojami[12]. Taigi teisės aktų leidėjas nusprendė nurodyti galiojančio tarptautinės viešosios teisės akto nuostatas, o ne priimti tuos pačius klausimus reglamentuojančias Sąjungos teisės nuostatas.

41. Tuo metu diskusijų kėlė klausimas, ar į Reglamento Nr. 2201/2003 projektą būtina įtraukti tuos pačius klausimus, kurie reglamentuojami ir 1980 m. Hagos konvencija[13]. Priimtas Reglamentas Nr. 2201/2003 taikomas įvairioms situacijoms, susijusioms su jurisdikcija ir su tėvų pareigomis susijusių teismo sprendimų pripažinimu bei vykdymu. Šiame reglamente nustatyta, kad neteisėto vaiko išvežimo ar negrąžinimo atveju „turėtų ir toliau būti taikoma [1980 m. Hagos konvencija], papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis“[14].

42. Net jei atrodo, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį šis reglamentas taikomas tik konstatavus, jog taikoma 1980 m. Hagos konvencija, negalima paneigti, kad, kiek tai susiję su išvežimu iš vienos valstybės narės į kitą, 1980 m. Hagos konvencija ir Reglamentas Nr. 2201/2003 taikomi neatsiejamai.

43. Be to, kadangi panaši apibrėžtis vartojama ir 1980 m. Hagos konvencijoje, ir Reglamente Nr. 2201/2003, reikia laikyti, kad tokia sąvoka „perimta Bendrijos teisėje“ ir kad Teisingumo Teismas gali ją aiškinti[15]. Tai galioja, pavyzdžiui, tuo atveju, kai siekiama nustatyti, ar išvežimas arba negrąžinimas yra neteisėtas, kaip apibrėžta 1980 m. Hagos konvencijos 3 straipsnyje ir Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkte. Tačiau pažymėtina, kad tarp šio reglamento ir šios konvencijos egzistuoja tam tikri skirtumai[16].

44. Kadangi prejudicinis klausimas susijęs su Sąjungos teisės aiškinimu, siūlau Teisingumo Teismui klausimą pripažinti priimtinu.

12 — Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 60 ir 62 straipsnius.

13 — Žr., be kita ko, P. McEleavy „The New Child Abduction Regime of the European Union: Symbiotic Relationship or Forced Partnership?“, *Journal of Private International Law,* 2005 m. balandžio mėn., p. 5.

14 — Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 17 konstatuojamąją dalį.

15 — Žr. A. Borrás „Protection of Minors and Child Abduction under the Hague Conventions and the Brussels II bis Regulation“, *Japanese and European Private International Law in Comparative perspective,* leid. J. Basedow ir kt., Mohr Siebeck, Tiubingenas, 2008, p. 345.

16 — Pavyzdžiui, kiek tai susiję su trimis globos teisių suteikimo formomis, šioje konvencijoje prieš jas įrašytas prieveiksmis „be kita ko“ (pranc. k. *notamment)*, dėl ko atrodo, kad pateiktas tik pavyzdinis sąrašas, o Reglamente Nr. 2201/2003 pateiktas tas pats sąrašas atrodo lyg būtų baigtinis.

B — *Dėl esmės*

1. Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkto a papunkčio aiškinimas

45. Reikia pažymėti, kad šio reglamento 2 straipsnio 11 punkto a papunktyje numatyta, jog sąvoka „neteisėtas išvežimas arba negrąžinimas“ reiškia vaiko išvežimą arba negrąžinimą, kai „tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal *valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta* iki išvežimo ar negrąžinimo, [teisę]“. Pagal reglamento 2 straipsnio 9 punktą „globos teisių“ sąvoka apima „teises ir pareigas, susijusias su vaiko priežiūra, ypač teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą“.

46. Pritariu *Supreme Court* ir Komisijai, kad šių dviejų nuostatų formuluotė, kiek tai susiję su jų aiškinimu, yra aiški ir nedviprasmiška: tai, ar vaiko išvežimas ar negrąžinimas yra neteisėtas, turi būti nustatoma pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo, teisę. Kadangi *Supreme Court* aiškiai konstatavo, kad pagal Airijos teisę tėvas neturėjo globos teisių ir kad negalėjo remtis nuostatomis, leidžiančiomis jam užginčyti vaikų išvežimą, darytina išvada, jog vaikų išvežimas iš Airijos ir jų negrąžinimas į Jungtinę Karalystę nebuvo neteisėtas Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkto prasme.

47. Atrodo, kad valstybėse narėse gana paplitusi praktika, pagal kurią tėvui beveik automatiškai suteikiamos globos teisės, jeigu jis susituokęs.

48. Šiuo atžvilgiu verta paminėti neseniai paskelbtą ataskaitą, kurioje apžvelgiamas „tėvų pareigų“ suteikimas kai kuriose Europos Tarybos valstybėse narėse[17]. Kadangi šioje ataskaitoje nagrinėjamas „tėvų pareigų“ klausimas, pažymėtina, kad jis nebūtinai sutampa su „globos teisėmis“ Reglamento Nr. 2201/2003 prasme. Bet kuriuo atveju profesorius Lowe konstatuoja, kad „visose tyrime dalyvavusiose valstybėse narėse bendros tėvų pareigos suteikiamos santuokinių vaikų tėvams, o tėvų pareigos – nesantuokinių vaikų

17 — Žr. profesoriaus N. Lowe ataskaitą „Vaikų, kurie auga įvairiomis partnerystės ir bendro gyvenimo įregistravus santuoką ir jos neįregistravus sąlygomis, teisių ir teisinio statuso tyrimas“, 2009 m. rugsėjo 25 d. Europos Taryba, Strasbūras, CJ-FA (2008) 5, p. 32. Ši ataskaita apima 30 šalių, t. y. beveik visas Europos Sąjungos valstybes nares ir kai kurias kitas Europos Tarybos valstybes nares.

motinoms“. Tai atitinka kai kuriuose tarptautiniuose dokumentuose šiuo klausimu išdėstytas rekomendacijas.

49. Nesusituokusių porų vaikų padėtis yra kitokia ir gerokai skiriasi. Vienuolikoje šalių, pripažinimo būdu ar teismo sprendimu nustačius tėvystę, abiem tėvams skiriamos bendros tėvų pareigos. Tačiau kitose vienuolikoje šalių to nepakanka. Kad įgytų tėvų pareigas, tėvas privalo imtis kitokių priemonių (pavyzdžiui, susituokti su motina, sudaryti su ja susitarimą arba gauti teismo sprendimą). Tokius skirtingus metodus atspindi įvairūs tarptautiniai dokumentai šiuo klausimu[18].

50. Todėl Airijos teisės aktai, kurie atrodo artimi antrajai nurodytai grupei, visiškai neatrodo išskirtiniai.

51. Darytina išvada, kad Reglamente Nr. 2201/2003 nenustatytos globos teisių suteikimo sąlygos, nors jame išvardytos trys jų suteikimo formos: teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu, ir nėra žodžių junginio „be kita ko“ (pranc. k. *notamment*), kuris nurodytas 1980 m. Hagos konvencijoje[19], o tai leidžia daryti išvadą, kad šis sąrašas baigtinis. Reglamente Nr. 2201/2003 nenustatyta, kuris iš tėvų turi turėti globos teises. Šio klausimo nereglamentuoja ir 1980 m. Hagos konvencija. Tai nacionalinei teisei priskirtinas klausimas.

52. Pagaliau Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkte taip pat įtvirtinta kolizinė norma. Pagal ją nustatoma globos teisių sąvokai taikytina teisė neteisėto vaikų išvežimo atvejais. Iš įvairių galimybių šiame reglamente pasirinkta „valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo, teisė“. Šiuo atžvilgiu ir Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo tikslais matyti, kad bet kokios kitos globos teisės, kurios gali būti įgytos kitoje šalyje nei ta, kurioje prieš tai gyveno šeima, neturi reikšmės.

18 — Šio ataskaitoje Profesorius Lowe kelia klausimą, ar ateityje nereikėtų suderinti susituokusioms ir nesusituokusioms poroms taikomos tvarkos, tačiau šiuo metu tokio suderinimo dar nesiekiama.

19 — Atrodo, kad 1980 m. Hagos konvencijos atveju žodžių junginio „be kita ko“ (pranc. k. *notamment*) patikslinimas reikšmingas: „Taip pat globos teisių, kurias siekiama apsaugoti, šaltiniai yra tie, kuriais remiantis atitinkamoje teisės sistemoje galima pateikti ieškinį. Šiuo atžvilgiu 3 straipsnio antroje pastraipoje atsižvelgiama į kai kuriuos – be abejo, svarbiausius, – iš šių šaltinių, tačiau pabrėžiama, kad sąrašas nėra baigtinis <...> Tačiau, kaip matysime kitose pastraipose, šie šaltiniai apima didelę teisminę sritį; taigi tai, kad jų sąrašas nėra baigtinis, reikia suvokti kaip suteikiamą galimybę lanksčiai aiškinti vartojamas sąvokas, o tai leidžia nustatyti kuo daugiau galimų atvejų“. Žr. E. Pérez-Vera aiškinamąjį pranešimą *Actes et documents de la quatorzième session (1980),* Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija, 3 tomas, p. 446, 67 punktas (jį galima rasti šiuo adresu http://hcch.e-vision.nl/upload/expl28.pdf).

2. Ar pagal Europos Sąjungos teisę biologinis tėvas turi „numanomas“ globos teises („inchoate right“)?

53. Atrodo, kad pagrindinis tėvo argumentas yra tas, kad, nepaisant Airijos teisės aktų, turėtų būti laikoma, jog jis turi „numanomas“ globos teises, kurios gali būti pripažintos („inchoate right“)[20]. Pagal Europos Sąjungos teisę šios teisės turėtų būti pripažįstamos biologiniam tėvui, kuris kartu gyveno su motina ir kuris atitinkamai sutiko dalyvauti dalijantis šeimos gyvenimo pareigas kaip susituokęs tėvas. Tokios teisės būtų pagrįstos EŽTK 8 straipsniu ir Chartijos 7 straipsniu bei 24 straipsnio 3 dalimi. Grįsdamas šį argumentą, jis visų pirma nurodo kai kuriuos Europos žmogaus teisių teismo sprendimus.

54. Kiek tai susiję su Chartija, būtina priminti du esminius aspektus. Žinoma, kad Chartija turi tokią pat teisinę galią kaip ir Sutartys, tačiau jos nuostatos niekaip neišplečia Sutartyse apibrėžtų Sąjungos įgaliojimų[21]. Jei Sutartimi Sąjungai nesuteikiami įgaliojimai priimti teisės aktus, reglamentuojančius esmines globos teisių suteikimo sąlygas, jie nesuteikiami ir Chartija[22].

55. Atitinkamais atvejais gali būti peržiūrima globos teisių suteikimo tėvui sąlygų atitiktis EŽTK. Šiuo atžvilgiu reikia nurodyti tris pastabas.

56. Pirma, Teisingumo Teismas užtikrina pagrindinių teisių, įskaitant garantuojamas EŽTK[23], laikymąsi, tačiau tai daro laikydamasis Sąjungos teisės. Vis dėlto šiuo metu Sąjunga neturi įgaliojimų priimti teisės aktus globos teisių suteikimo klausimais. Nors Sąjungos įgaliojimai kompleksiniai, jie neapima aptariamų materialinės teisės klausimų, t. y. kuris asmuo turi turėti globos teises[24].

57. Kadangi esminių globos teisių suteikimo sąlygų Sąjungos teisė visiškai nereglamentuoja, darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju tarp Sąjungos teisės ir EŽTK ryšio nėra.

58. Tačiau tuo atveju, kai valstybės narės teisės aktuose nustatytos globos teisių suteikimo sąlygos prieštarauja EŽTK, mano nuomone, negalima paneigti, kad šis faktas galėtų turėti įtakos Reglamento Nr. 2201/2003

20 — Nelengva tiksliai išversti žodžius „inchoate right“. Tačiau manau, kad 1980 m. Hagos konvencijos duomenų bazėje vartojamas terminas („numanomos globos teisės“) tiksliai nesusijęs su tuo, ką šiuo atveju nurodo J. McB.

21 — Žr. ES sutarties 6 straipsnio 1 dalį.

22 — Žr. Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

23 — Žr. ES sutarties 6 straipsnio 3 dalį.

24 — Be to, reikia pažymėti, kad Sutartyje (ESS 6 straipsnio 2 dalyje) šiuo metu numatyta, kad Sąjunga prisijungia prie EŽTK. Kaip ir 6 straipsnio 1 dalyje, šioje pastraipoje pabrėžiama, kad šis prisijungimas neturi įtakos Sutartyse apibrėžtiems Sąjungos įgaliojimams.

taikymui. Visų pirma Teisingumo Teismas prireikus turėtų įvertinti kitos valstybės narės pareigą pripažinti sprendimus dėl globos teisių suteikimo.

59. Norėčiau dar kartą papildomai panagrinėti kai kuriuos Europos žmogaus teisių teismo praktikos aspektus, kuriais remiasi tėvas.

60. Atrodo, kad J. McB. nurodyta teismo praktika susijusi su globos teisių suteikimu ir nacionalinės teisės nustatytais jo apribojimais, visų pirma kiek tai susiję su nesusituokusiais tėvais. Byloje *Zaunegger prieš Vokietiją* Europos žmogaus teisių teismas konstatavo, kad Vokietijos Federacinė Respublika pažeidė EŽTK. Europos žmogaus teisių teismas nusprendė, kad Vokietijos teisėje nustatytos labai griežtos globos teisių suteikimo nesusituokusiam tėvui sąlygos, pagal kurias motinai suteikiama absoliuti veto teisė, buvo nesuderinamos su EŽTK[25].

61. Bylos *Guichard prieš Prancūziją* aplinkybės labai panašios į nagrinėjamas šioje byloje[26].

62. Minėtoje byloje tėvas Europos žmogaus teisių teisme pateikė ieškinį dėl EŽTK pažeidimo. Savo sprendime Europos žmogaus teisių teismas pažymi, kad iš 1980 m. Hagos konvencijos nuostatų matyti, jog centrinės įstaigos privalo imtis visų reikiamų priemonių, kad užtikrintų, jog neteisėtai išvežti vaikai būtų greitai grąžinti. Šiuo atžvilgiu šioje konvencijoje numatyta, kad išvežimas laikomas „neteisėtu“, jei pažeistos „globos teisės“, kurios apima teisę rūpintis vaiku, visų pirma teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą. 1980 m. Hagos konvencijoje, visų pirma jos 3 straipsnyje, patikslinama, kad globos teisės, be kita ko, gali būti suteiktos pagal įstatymą. Būtent taip buvo toje byloje nagrinėjamu atveju, nes vaiko išvežimo iš Prancūzijos į Kanadą metu Prancūzijos teisės nuostatose buvo numatyta, kad tėvų valdžia (taigi ir globos teisės) įstatymų nustatyta tvarka suteikiama motinai, nors ir tėvas, ir motina buvo pripažinę savo biologinį vaiką. Tokiomis aplinkybėmis išvežimo nebuvo galima laikyti „neteisėtu“ 1980 m. Hagos konvencijos prasme. Todėl ieškovas,

25 — 2009 m. gruodžio 3 d. EŽTT sprendimas *Zaunegger prieš Vokietiją* (ieškinys Nr. 22028/04). Šiuo pagrindu Vokietijos Konstitucinis teismas (*BVerfG*) neseniai nusprendė, kad šį klausimą reglamentuojantys Vokietijos teisės aktai prieštarauja Vokietijos konstitucijai (2010 m. liepos 21 d. Sprendimas, 1 BvR 420/09).

26 — 2003 m. rugsėjo 2 d. EŽTT sprendimas *Guichard prieš Prancūziją* (ieškinys Nr. 56838/00).

kuris neturėjo „globos teisių“ 1980 m. Hagos konvencijos prasme, negalėjo remtis šios konvencijos teikiama apsauga.

63. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Europos žmogaus teisių teismas toje byloje nusprendė, kad pagal EŽTK 8 straipsnį, aiškinamą atsižvelgiant į 1980 m. Hagos konvenciją, Prancūzijos institucijoms nebuvo nustatyti pozityvūs įpareigojimai užtikrinti vaiko grąžinimą. Tačiau buvo pripažinta, kad byla nepriimtina, nes tėvas prieš kreipdamasis į Europos žmogaus teisių teismą nebuvo išnaudojęs vidaus teisių gynimo priemonių.

64. Visoms nurodytoms byloms bendras aspektas yra tai, kad nacionalinės institucijos atmetė prašymą leisti naudotis iš globos teisių kylančiais įgaliojimais.

65. Tačiau šioje byloje išvežimo metu tėvas net nebuvo pateikęs prašymo suteikti globos teises, nors tokia galimybė nacionalinės teisės aktuose numatyta. Taip pat reikia pažymėti, kad jei kompetentingas nacionalinis teismas nuspręstų suteikti tokias teises tėvui, motina negalėtų užkirsti tam kelio.

66. Kadangi nėra nacionalinio teismo sprendimo nesuteikti globos teisių J. McB., negalima kelti klausimo dėl galimo EŽTK pažeidimo.

67. Tačiau papildomai reikia konstatuoti, kad neatrodo, jog globos teisių suteikimo sąlygos prieštarauja EŽTK garantuojamoms teisėms. Europos žmogaus teisių teismo praktika visiškai nepatvirtina J. McB. teiginio, kad tai prieštarautų EŽTK, jeigu būtų pripažįstama, jog biologinio tėvo teisės, susijusios su tėvų pareigomis, automatiškai neįgyjamos net ir bendro gyvenimo neįregistravus santuokos atveju ir gali būti suteiktos tik teismo sprendimu (arba atitinkamais atvejais pagal susitarimą). Tačiau pagal EŽTK tėvui nesuteikiamos jokios globos teisės. Jis tik turi teisę siekti, kad tokios teisės jam būtų suteiktos kartu su motina, jei tai atitinka vaiko interesus.

68. Kiek tai konkrečiau susiję su šeimos gyvenimo apsauga, kuria remiasi tėvas ir kuri minima Chartijos 7 straipsnyje, Europos žmogaus teisių teismas nagrinėjo šį aspektą vertikalių santykių atžvilgiu, t. y. aplinkybes[27], kai institucijų veiksmai turėjo įtakos tokiai

27 — Primenu, kad dviejų iš trijų J. McB. vaikų gimimo liudijimuose nenurodyta, kad jis yra jų tėvas.

apsaugai šeimoje[28]. Tačiau aplinkybės, kuriomis šiuo atveju tėvas remiasi tokia apsauga, yra visiškai kitokios: remiamasi horizontaliais santykiais tarp šeimos narių, o ne santykiais su Airijos institucijomis, į kurias jis nesikreipė, kad būtų apsaugota jo pagrindinė teisė į šeimos gyvenimą laikantis taikytinos teisės aktuose nustatytos tvarkos, arba kad jam būtų suteiktos globos teisės. Iš tiesų J. McB. prašo Teisingumo Teismo pateikti tokį išaiškinimą, kurio pagrindu jis galėtų įgyti EŽTK numanomas globos teises, nenumatytas nagrinėjamos valstybės narės teisėje, kurios *ex post* būtų vykdytinos motinos atžvilgiu ir dėl kurių *ex post* būtų apribotos motinai suteiktos globos teisės, numatytos pagal atitinkamos valstybės teisę. Tai neįmanoma. Tėvo prašomas išaiškinimas reikštų tiesioginį EŽTK taikymą fizinių asmenų atžvilgiu.

69. Be to, *ex post* pripažinus, kad biologinis tėvas turi „numanomas“ globos teises, kiltų keletas problemų. Visų pirma dėl tokio aiškinimo galėtų būti suvaržyta asmenų judėjimo laisvė, kuri, kaip numatyta Sutartyse, susijusi ir su motina. Motina nebegalėtų savo nuožiūra priimti sprendimo dėl vaiko, todėl ir dėl savo gyvenamosios vietos. Be to, toks asmuo, t. y. motina, negalėtų žinoti savo tikslaus teisinio statuso.

28 — Žr. EŽTK 7 straipsnio 2 dalį ir, pvz., 2010 m. sausio 12 d. EŽTT sprendimą *A. W. Khan prieš Jungtinę Karalystę* (ieškinys Nr. 47486/06).

70. Pagaliau, jei būtų numatyta, kad tokias „numanomas“ globos teises lemia išimtinai biologinė tėvystė net ir faktinio bendro gyvenimo neįregistravus santuokos atvejais be jokio aiškaus ir patikrinamo teisinio pagrindo, kaip antai civilinės būklės akto arba administracinio ar teismo dokumento, patvirtinančio tokių globos teisių suteikimą (įstatymų nustatyta tvarka arba pagal teismo sprendimą ar galiojantį susitarimą dėl globos teisių), tai prieštarautų ir aiškumo reikalavimui, kuris būtinas siekiant garantuoti teisinį saugumą ir užtikrinti, jog valstybių narių teismo ir administracinės institucijos tinkamai taikytų Reglamentą Nr. 2201/2003. Manau, kad tokio aiškumo, kiek tai susiję su teisiniais santykiais tarp tėvų ir vaikų, reikalavimas visiškai atitinka vaiko pagrindinę teisę reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais, kaip numatyta Chartijos 24 straipsnio 3 dalyje ir atitinkamai nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 33 konstatuojamojoje dalyje.

71. Grįždamas prie paties prašymo priimti prejudicinį sprendimą tikslo baigdamas norėčiau priminti, kad, kiek tai susiję su Sąjungos teise, šiuo atveju siekiama išsiaiškinti ne tai, ar tėvas turėtų turėti globos teises, ir ne tai, kokiomis sąlygomis ir kaip jos gali būti suteiktos. Šio proceso Teisingumo Teisme tikslas yra išaiškinti sąlygas, kurios turi būti įvykdytos, kad tariamo vaikų pagrobimo atveju būtų taikomas Reglamentas Nr. 2201/2003.

## V — Išvada

72. Tokiomis aplinkybėmis į *Supreme Court* pateiktą prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui siūlau atsakyti taip:

„Pagal Sąjungos teisę nedraudžiama valstybės narės teisės aktuose numatyti, jog vaiko tėvas, kuris nesusituokęs su jo motina, siekdamas 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 2 straipsnio 11 punkto taikymo tikslais įrodyti, jog buvo pažeistos globos teisės, suteiktos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar remiantis galiojančiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje iki išvežimo ar negrąžinimo buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę, privalo gauti šio vaiko globos teises jam suteikiantį kompetentingo teismo sprendimą, dėl kurio gali būti pripažinta, jog jis turi „globos teises“ šio reglamento 2 straipsnio 11 punkto prasme.“